

APOSTOLISK SKRIVELSE* **
– GITT *MOTU PROPRIO* –



FRANS

«Vos estis lux mundi»

«Dere er verdens lys! En by som ligger på et fjell, kan ikke skjules.» (Matt 5,14) Vår Herre Jesus Kristus kaller enhver troende til å være et lysende eksempel på dyd, integritet og hellighet. Vi er alle kalt til å gi et konkret vitnesbyrd om troen på Kristus i vårt liv og i særdeleshet i forholdet til vår neste.

Forbrytelsene seksuelt misbruk rammer vår Herre, forårsaker fysisk, psykisk og åndelig skade hos ofrene og krenker de troendes fellesskap. For at slike fenomen – i alle deres former – ikke mer skal forekomme, er det behov for en kontinuerlig og dyp hjertets omvendelse, bekreftet ved konkrete og effektive handlinger som drar med seg alle i Kirken, slik at den personlige hellighet og det moralske engasjement kan gå sammen om å fremme en dypere troverdighet i evangelieforkynnelsen og gjøre Kirkens sendelse mer virkningsfull. Dette blir alene mulig ved Den Hellige Ånds nåde, utgytt i våre hjerter, for vi må alltid huske Jesu ord: «Uten meg kan dere ingen ting gjøre.» (Joh 15,5) Selv om mye alt er gjort, må vi fortsette å lære av fortidens bitre leksjoner for med håp å se inn i fremtiden.

Dette ansvar faller først og fremst på apostlenes etterfølgere, av Gud satt til den pastorale ledelse av hans folk, og det krever av dem en iver i den nære etterfølgelse i vår guddommelige mesters fotspor. På grunnlag av deres tjeneste styrer de i virkeligheten «partikularkirkene som er betrodd deres omsorg, i egenskap av Kristi stedfortredere og utsendinger; de gjør det ved sine råd, tilskyndelser, sitt eksempel,

* Italiensk originaltekst: *L'Osservatore Romano* 159/106 (10.5.2019) 10: Lettera Apostolica in forma di «Motu Proprio» del Sommo Pontefice Francesco «Vos estis lux mundi». – Oversettelse fra italiensk til norsk: Msgr. dr.iur.can. Torbjørn Olsen.

** Anmerkninger, se s. 10.

men også med autoritet og sakral myndighet som aldri skal brukes til annet enn å bygge opp deres egen hjord i sannhet og hellighet; for de må huske at den største skal være som den minste og lederen skal være som en tjener» (Annet vatikankonsil, konstitusjonen *Lumen gentium*, 27). Det som i mer stringent forstand gjelder apostlenes etterfølgere, berører alle de som på forskjellige måter utøver tjenester i Kirken, som gir profess til de evangeliske råd eller som er kalt til å tjene det kristne folk. Derfor er det godt at det på universelt nivå blir gitt prosedyrer for å forebygge og bekjempe disse forbrytelser som forråder de troendes tillit.

Jeg ønsker at dette engasjement blir iverksatt på fullt kirkelig vis, og følgelig at det er uttrykk for det fellesskap som dypt forener oss ved gjensidig og åpent å lytte til bidragene fra dem for hvem denne omvendelsesprosess er en hjertesak.

Derfor forføyer jeg følgende:

Avsnitt I GENERELLE FORFØYNINGER

Art. 1 – Anvendelsesområde

§ 1. De foreliggende bestemmelser skal anvendes i tilfelle meldinger vedrørende klerikere eller medlemmer av institutt for gudviet liv eller selskap for apostolisk liv og som angår:

a) forbrytelser mot det sjette av de ti bud begått:

i. ved tvang mot noen, i form av vold eller trusler eller ved misbruk av myndighet, for å gjennomføre eller oppnå seksuelle handlinger;

ii. ved å gjennomføre seksuelle handlinger med en mindreårig eller med en sårbar person;

iii. ved produksjon, fremvisning, besittelse eller distribusjon, også digitalt, av barnepornografisk materiale, foruten ved rekruttering eller tilskyndelse av en mindreårig eller en sårbar person til å delta ved pornografiske fremvisninger;

b) oppførsel oppvist av noen som kommer inn under personene nevnt i artikkel 6, når denne består i handlinger eller unnlateringer innrettet på å forstyrre eller omgå borgerlig etterforskning eller kanonisk etterforskning, administrativt eller strafferettslig, i forhold til en kleriker eller en ordensperson, hva angår forbrytelsene i bokstav a) i herværende paragraf.

§ 2. Innenfor virkefeltet til herværende bestemmelser menes med:

a) «*mindreårig*»: enhver person som er under 18 år eller som ut fra lov er å likestille med denne;

b) «*sårbar person*»: enhver person i en svekket tilstand som følge av fysiske eller psykisk hemning, eller som følge av faktisk tap av personlig frihet – også forbigående – som setter begrensning på muligheten til å forstå, til å ville eller i det minste til å motsette seg å bli rammet;

c) «*barnepornografisk materiale*»: enhver fremstilling av en mindreårig, uavhengig av medium, inneholdende eksplisitte seksuelle aktiviteter, virkelige eller simulerte, og enhver fremstilling av seksualorganer til mindreårige med fortrinnsvis seksuelle siktemål.

Art. 2 – Mottagelse av meldinger og vern av data

§ 1. Idet det må tas hensyn til eventuelle anvisninger vedtatt av de respektive bispekonferanser, av patriarkalkirkenes og de storerkebiskoppelige kirkers bispesynoder eller av de egenstendige metropolitankirkers hierarkråd, skal bispedømmene og eparkiene enkeltvis eller sammen innen ett år fra ikrafttredelsen av herværende bestemmelser etablere et eller flere permanente og for offentligheten lett tilgjengelige systemer for meldinger, eventuelt ved opprettelse av et særskilt kirkelig organ. Bispedømmene og eparkiene må informere den pavelige representant om opprettelsen av systemer ut fra denne paragraf.

§ 2. Informasjonene ut fra herværende artikkel må tas vare på og håndteres på en måte som garanterer disses sikkerhet, integritet og konfidensialitet ut fra meningen i kanonene 471, 2° CIC og 244 § 2, 2 CCEO.

§ 3. Idet det som er fastsatt i artikkel 3 § 3, står urokket, må ordinarius som har mottatt meldingen, oversende denne uten forsinkelse til stedets ordinarius hvor hendelsene skulle ha inntruffet, foruten til egen ordinarius for den person som det er meldt om, hvorved de går frem ut fra det som er bestemt i gjeldende rett i overensstemmelse med det som er forutsatt for det spesifikke tilfelle.

§ 4. Innenfor virkefeltet til herværende avsnitt er eparkiene likestilt med bispedømmene, og hierarken er likestilt med ordinarius.

Art. 3 – Meldinger

§ 1. Idet de tilfellene som er forutsatt i kanonene 1548 § 2 CIC og 1229 § 2 CCEO står urokket, har en kleriker eller et medlem av et institutt for gudviet liv eller av et selskap for apostolisk liv hver gang han får kjennskap til eller funderte grunner til å anta at det er begått en av hendelsene omtalt i artikkel 1, plikt til omgående å melde forholdet til stedets ordinarius hvor hendelsene skal ha funnet sted, eller til en annen ordinarius blant dem i kanonene 134 CIC og 984 CCEO, dog står det urokket som er fastsatt i § 3 i herværende artikkel.

§ 2. Enhver kan fremlegge en melding vedrørende oppførselen nevnt i artikkel 1, ved å benytte meldingsmåten gitt i foregående artikkel eller en hvilken som helst annen adekvate måte.

§ 3. Når meldingen gjelder en av personene angitt i artikkel 6, adresseres den til den enkelte myndighet på grunnlag av artikkelene 8 og 9. Meldingen kan alltid adresseres til Den hellige stol, direkte eller gjennom den pavelige representant.

§ 4. Meldingen må inneholde flest mulige detaljerte elementer, så som tid og sted for hendelsene, involverte eller informerte personer, foruten enhver annen omstendighet som kan være til nytte med det mål å sikre en nøyaktig vurdering av forholdene.

§ 5. Kunnskapen kan også være ervervet i embetsmedfør.

Art. 4 – Beskyttelse av den som melder

§ 1. Det å avgi en melding ut fra det som er bestemt i artikkel 3, innebærer ingen krenkelse av taushetsplikt.

§ 2. Idet de ting som er forutsatt i kanon 1390 CIC og i kanonene 1452 og 1454 CCEO dog står urokket, er ulemper, gjengjeldelser eller diskrimineringer basert på en fremlagt melding forbudt og kan innebære oppførselen omtalt i artikkel 1 § 1, bokstav b).

§ 3. Den som avgir en melding, kan ikke bli pålagt noen form for taushetsplikt angående innholdet i meldingen.

Art. 5 – Personomsorg

§ 1. De kirkelige myndigheter skal sørge for at de som hevder å ha blitt rammet, sammen med deres familier, blir behandlet med verdighet og respekt, og de skal i særdeleshet tilby dem:

- a) å ta imot dem, lytte til dem og ledsage dem, også ved en spesifikk tjeneste;
- b) åndelig bistand;
- c) medisinsk, terapeutisk og psykologisk bistand, ut fra det spesifikke tilfelle.

§ 2. Det gode navn og privatsfæren til de involverte personer må verges, foruten fortroligheten ved de personlige data.

Avsnitt II

FORFØYNINGER VEDRØRENDE BISKOPENE OG DERES LIKESTILTE

Art. 6 – Anvendelsesområde mht. personer

Prosedyrebestemmelsene i dette avsnitt gjelder oppførsel som omtalt i artikkel 1, oppvist av noen som er:

- a) kardinaler, patriarker, biskoper eller Den romerske paves sendemenn;
- b) klerikere som er eller som har vært i den pastorale ledelse av en partikularkirke eller av en enhet sammenlignbar med denne, latinsk eller orientalsk, inklusiv personalordinariatene, for hendelser begått under dette oppdrag, *durante munere*;
- c) klerikere som er eller har vært i den pastorale ledelse av et personalprelatur, for hendelser begått under dette oppdrag, *durante munere*;
- d) slike som er eller har vært øverste ledere av institutter for gudviet liv eller selskap for apostolisk liv under pavelig rett, foruten av egenstendige kloster, for gjerninger begått under dette oppdrag, *durante munere*.

Art. 7 – Kompetent dikasterium

§ 1. Innenfor herværende avsnitt menes med «kompetent dikasterium» Kongregasjonen for troslæren vedrørende de forbrytelser som ut fra gjeldende bestemmelser er forbeholdt denne, foruten i alle andre tilfeller og ut fra respektiv kompetanse på grunnlag av egenlov for Den romerske kurie:

- Kongregasjonen for de orientalske kirker;
- Bispekongregasjonen;
- Kongregasjonen for folkeslagenes evangelisering;
- Kleruskongregasjonen;
- Kongregasjonen for instituttene for gudviet liv og selskapene for apostolisk liv.

§ 2. Ut fra formålet å sikre den beste koordinering informerer det kompetente dikasterium om en melding og om pågående etterforskning til Statssekretariatet og til de direkte angjeldende dikasterier.

§ 3. Meddelelsene mellom metropolitten og Den hellige stol om de i herværende avsnitt omtalte forhold skjer gjennom den pavelige representant.

Art. 8 – Prosedyre anvendbar i tilfelle melding gjelder en biskop i Den latinske kirke

§ 1. Den myndighet som mottar en melding, oversender den så vel til Den hellige stol som til kirkeprovinsens metropolitt der den person som det er meldt om, har bopel.

§ 2. Dersom meldingen gjelder metropolitten eller når metropolitansetet er vakant, skjer dette fortsatt til Den hellige stol, og dertil til suffraganbiskopen med lengst befordringsansiennitet, på hvem – i dette tilfelle – de følgende forføyninger beregnet på metropolitten anvendes.

§ 3. I tilfelle meldingen gjelder en pavelig sendemann, oversendes den direkte til Statssekretariatet.

Art. 9 – Prosedyre anvendbar i forhold til biskopene i de orientalske kirker

§ 1. I tilfelle en melding vedrørende en biskop i en patriarkalkirke, en storerkebiskoppelig kirke eller en egenstendig metropolitankirke skal den videresendes til respektiv patriark, storerkebiskop eller metropolitt for en egenstendig kirke.

§ 2. Dersom meldingen gjelder en metropolitt i en patriarkalkirke eller en storerkebiskoppelig kirke som utøver sitt embete innenfor territoriet til disse kirker, skal den videresendes til respektiv patriark eller storerkebiskop.

§ 3. I de ovenfor omtalte tilfeller videresender den myndighet som har mottatt meldingen, denne også til Den hellige stol.

§ 4. Dersom den person som det er meldt om, er en biskop eller metropolitt utenfor territoriet til patriarkalkirken, den storerkebiskoppelige kirke eller den egenstendige metropolitankirke, videresendes meldingen til Den hellige stol.

§ 5. I tilfelle meldingen gjelder en patriark, en storerkebiskop, en metropolitt i en egenstendig kirke eller en biskop i de andre egenstendige orientalske kirker, videresendes denne til Den hellige stol.

§ 6. De følgende forføyninger beregnet på metropolitten anvendes på den kirkelige myndighet til hvem meldingen er videresendt på grunnlag av herværende artikkel.

Art. 10 – Metropolittens innledende forpliktelser

§ 1. Idet det står urokket som angår en melding som åpenbart er grunnløs, søker metropolitten omgående det kompetente dikasterium om oppdrag for å komme i gang med etterforskningen. Dersom metropolitten anser en melding som åpenbart grunnløs, skal han informere den pavelige representant om dette.

§ 2. Dikasteriet går uten forsinkelse i gang med å utarbeide hensiktsmessige instruksjoner med sikte på hvordan det skal prosederes i det konkrete tilfelle. Det skjer under enhver omstendighet innen 30 dager fra mottagelsen av den første melding fra den pavelige representants side eller av ansøkingen om oppdrag fra metropolittens side.

Art. 11 – Etterforskningens betroelse til en skikket person forskjellig fra metropolitten

§ 1. Dersom det kompetente dikasterium finner det hensiktsmessig å betro etterforskningen til en person forskjellig fra metropolitten, informeres denne. Metropolitten leverer all informasjon og de relevante dokumenter til personen som har fått oppdraget fra dikasteriet.

§ 2. I tilfellet omtalt i foregående paragraf anvendes de følgende forføyelser vedrørende metropolitten på den person som har fått oppdraget å gjennomføre etterforskningen.

Art. 12 – Etterforskningens fremdrift

§ 1. Metropolitten – da han har fått oppdraget fra det kompetente dikasterium og i tråd med de mottatte instruksjoner – må personlig eller gjennom en eller flere skikkede personer:

a) samle relevant informasjon med tanke på utkomme vedrørende de faktiske forhold;

b) ta for seg den informasjon og de dokumenter som er nødvendige ut fra formålet med etterforskningen, og som er bevart i arkivene ved de kirkelige organer;

c) få til samarbeid med andre ordinariususer eller hierarker, hvor det er nødvendig;

d) be om informasjon hos personer og institusjoner, også borgerlige, som er i stand til å tilføre etterforskningen nyttige elementer.

§ 2. Dersom det finnes nødvendig å høre en mindreårig eller en sårbar person, anvender metropolitten en adekvat fremgangsmåte som tar hensyn til vedkommendes situasjon.

§ 3. I tilfelle der det finnes grunnlag for å anta at informasjon eller dokumenter vedrørende etterforskningen kan bli fjernet eller ødelagt, griper metropolitten til de nødvendige midler for disses bevarelse.

§ 4. Også når man benytter seg av andre personer, forblir metropolitten dog ansvarlig for den generelle ledelse av og fremdrift i etterforskningen, foruten for den presise iverksettelse av instruksjonene i artikkel 10 § 2.

§ 5. Metropolitten bistås av en notar, fritt valgt ut fra det som er bestemt i kanonene 483 § 2 CIC og 253 § 2 CCEO.

§ 6. Det påhviler metropolitten å handle med upartiskhet og unngå interessekonflikter. Dersom han blir trukket inn i interessekonflikter eller ikke i tilstrekkelig grad er stand til å bevare den nødvendige upartiskhet som kan garantere etterforskningens integritet, er han forpliktet til å avstå fra denne og til å melde om situasjonen til kompetent dikasterium.

§ 7. For den etterforskede person gjelder uskyldsformodning.

§ 8. Dersom det er krevd av kompetent dikasterium, informerer metropolitten vedkommende person om etterforskningen som gjelder vedkommende, hører ham om de faktiske forhold og innbyr ham til å fremlegge et forsvarsskrift. I slike tilfeller kan den etterforskede person gjøre bruk av en fullmektig.

§ 9. Hver 30. dag oversender metropolitten til kompetent dikasterium en informasjon om etterforskningens status.

Art. 13 – Involvering av kvalifiserte personer

§ 1. I konformitet med eventuelle direktiver fra bispekonferansen, bispesynoden eller hierarkrådet vedrørende måten andre assisterer i etterforskninger, kan metropolitten, biskopene fra respektiv provins, enkeltvis eller sammen stille opp en liste over kvalifiserte personer, blant hvem metropolitten kan velge ut de mer skikkede til å bistå i etterforskningen, i overensstemmelse med tilfellets behov og – særskilt – i betraktning av den bistand som gis fra legfolk ut fra meningen i kanonene 228 CIC og 408 CCEO.

§ 2. Dog er metropolitten fri til å velge ut andre like kvalifiserte personer.

§ 3. Det påhviler enhver som bistår metropolitten i etterforskningen, å handle med upartiskhet og unngå interessekonflikter. Dersom han blir trukket inn i interessekonflikter eller ikke i tilstrekkelig grad er stand til å bevare den nødvendige upartiskhet som kan garantere etterforskningens integritet, er han forpliktet til å avstå fra denne og til å melde om situasjonen til metropolitten.

§ 4. De personer som bistår metropolitten, må avlegge ed på å ivareta deres oppdrag riktig og med troskap.

Art. 14 – Under den pågående etterforskning

§ 1. Etterforskningen skal være avsluttet innen en frist på 90 dager eller innen den som måtte være angitt i instruksjonene omtalt i artikkel 10 § 2.

§ 2. Ved forekomst av berettigede grunner kan metropolitten be om forlengelse av fristen hos kompetent dikasterium.

Art. 15 – Sikringsmidler

Dersom hendelsene eller omstendighetene krever det, foreslår metropolitten for kompetent dikasterium anvendelse av forebyggende tiltak eller sikringsmidler svarende til etterforskningen.

Art. 16 – Opprettelse av et fond

§ 1. Kirkeprovinsene, bispekonferansene, bispesynodene og hierarkrådene kan etablere et fond bestemt for å bære kostnadene ved etterforskningene, opprettet ut fra det som er bestemt i kanonene 116 og 1303 § 1 1° CIC og 1047 CCEO, og forvaltet i overensstemmelse med den kanoniske retts bestemmelser.

§ 2. På anmodning fra metropolitt med etterforskningsoppdrag stilles fra fondets administrator midler til disposisjon for ham for etterforskningens formål, dog uten å rokke ved plikten til å avlegge regnskap for sistnevnte ved etterforskningens avslutning.

Art. 17 – Oversendelse av aktene og av *votum*

§ 1. Når etterforskningen er fullført, sender metropolitten aktene til kompetent dikasterium sammen med eget *votum* om resultatet av etterforskningen og med svar på eventuelle spørsmål fremsatt i instruksjonene omtalt i artikkel 10 § 2.

§ 2. Metropolittens fullmakter opphører med en gang etterforskningen er fullført – dog så at etterfølgende instruksjoner fra kompetent dikasterium står urokkelig.

§ 3. I tråd med instruksjonene fra kompetent dikasterium informerer metropolitten – på anmodning – om at det foregår etterforskning, til den person som hevder seg å være rammet eller til vedkommendes legale representanter.

Art. 18 – Oppfølgende håndtering

Kompetent dikasterium går frem – dog uten å rokke ved avgjørelse om å igangsette en supplerende etterforskning – ut fra det som er bestemt i gjeldende rett i samsvar med det som er forutsatt for det spesifikke tilfelle.

Art. 19 – Iakttagelse av de statlige lover

De herværende bestemmelser må anvendes uten å være til ulempe for de rettigheter og forpliktelser som er etablert på hvert sted ved statlige lover, særlig ved de som gjelder eventuelle forpliktelser til melding til kompetente borgerlige myndigheter.

De foreliggende bestemmelser er approbert på prøve, ad experimentum, for en treårsperiode.

Jeg fastsetter at den foreliggende apostoliske skrivelse skal promulgeres i form av en Motu Proprio ved offentliggjørelse i L'Osservatore Romano og tre i kraft 1. juni 2019, og skal så offentliggjøres i Acta Apostolicae Sedis.

Gitt i Roma, ved Sankt Peter, den 7. mai 2019, i det syvende år av pontifikatet.

FRANS P.P.

Anmerkninger

Foreliggende dokument utfyller først og fremst en del «hull» i gjeldende kirkelig lovgivning. Ingen overgrep- eller misbrukssak skal bli liggende eller forbli

uteglenet ved passivitet fra de aktuelle myndigheter. Derfor etableres det et omfattende regime som skal sørge for at innkomne meldinger raskt følges opp, og at det er klart hvem som har ansvar for hva. Den hl. stol øker sin kontrollfunksjon.

Dernest innføres det en omfattende meldeplikt til de kirkelige myndigheter. Denne plikt pålegges samtlige klerikere (biskoper, prester, diakoner) og ordensfolk (samt ytterligere noen) (jf. art. 3, § 1).

Dokumentet gir intet pålegg om anmeldelse til borgerlige (sivile) myndigheter (politiet), men legger generelt opp til et positivt samarbeid (jf. art. 12, § 1, d, og art. 19). Å forsøke å legge hindringer i veien for disse i deres etterforskning av saker forbys (jf. art. 1, § 1, b).

Bispedømmene og eparkiene skal «enkeltvis eller sammen innen ett år fra ikrafttredelsen av [de nye] bestemmelser etablere et eller flere permanente og for offentligheten lett tilgjengelige systemer for meldinger, eventuelt ved opprettelse av et særskilt kirkelig organ» (art. 2, § 1). Disse systemer skal være registrert i nuntiaturet. De kan naturligvis inneholde bestemmelser også om meldeplikt til politiet der dette er lovfestet eller antas å være tjenlig. Det påfallende er at plikten til å etablere slike systemer kun gjelder bispedømmer og eparkier (tilsvarende enhet i de orientalske kirker), men ikke lavere enheter (da vill man talt om «partikularkirker», jf. art. 6, d), og følgelig ikke for prelaturer som Trondheim stift og Tromsø stift. Man kan spørre seg om dette skyldes en ren glipp ved utarbeidelsen av dokumentet?

Dokumentet tar spesielt for seg hva som skal skje når meldinger kommer inn vedrørende det øverste hierarki (f.eks. metropolitter, storerkebiskoper og patriarker).

Videre er det verd å merke seg at de to fenomener som rammes spesielt, er p.d.e.s. seksuelle forbrytelser (ikke bare mot mindreårige) og p.d.a.s. kritikkverdige oppførsel fra ansvarlig hold når det gjelder håndteringen av meldinger om slike forbrytelser.

Som lov betraktet er dette dokument «minuskvamperfekt», for så vidt som det hverken inneholder gyldighetsklausuler (det ville vel vært lite aktuelt) eller straffebestemmelser ved brudd på dokumentets bestemmelser, noe som dog vil bli rammet av de vanlige bestemmelser om tjenesteforsømmelse.

Dokumentet omtales som et «*Motu Proprio*», noe som fort fører til misforståelser om dokumentets tilblivelse eller status. (Det betyr *ikke* at det er laget av paven personlig uten kontakt med administrasjonen, slik noen har oppfattet det. *Heller ikke* betyr det at det skulle være knyttet opp til paven personlig, slik at det vil bortfalle ved hans død.)

Juridiske bestemmelser fra pavens side havner hovedsakelig i kategoriene «apostoliske konstitusjoner» og «apostoliske skrivelser». Førstnevnte kategori gir gjerne omfattende og grunnleggende bestemmelser for et eller annet. Sistnevnte kategori gir derimot modifierende og oppfølgende bestemmelser.

Foreliggende dokument er en «apostolisk skrivelse *gitt Motu Proprio*». At noe er gitt «*motu proprio*» skiller det i prinsippet fra noe som er gitt som «reskript»,

dvs. som svar på henvendelse. I slikt tilfelle har henvendelsens innhold og korrekthet stor betydning for tolkningen og virkningene av den pavelige avgjørelse. Når noe derimot er gitt «*motu proprio*», står det på en helt annen måte «på egne ben» og kan bare i begrenset utstrekning tolkes på grunnlag bakgrunnen for dokumentet.

Det er svært vanlig at paven både supplerer og justerer kirkeretten ved «apostoliske skrivelser gitt *motu proprio*».

Torbjørn Olsen